

Πρόλογος

Τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας είναι ένα μάθημα ευχάριστο, συναρπαστικό και εξόχως μαγευτικό· ωστόσο ιδιαιτέρως απαιτητικό. Στο παρόν βιβλίο, λοιπόν, προσπαθήσαμε να μεθοδεύσουμε και να οργανώσουμε τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να προσεγγίσει ο/η μαθητής/-τρια ένα λογοτεχνικό έργο:

- ❖ να αντλήσει γνώση και ευχαρίστηση
- ❖ να αποκτήσει πλούσιες αισθητικές εμπειρίες
- ❖ να αντιληφθεί τον τρόπο με τον οποίο οι συγγραφείς αναπτύσσουν το έργο τους
- ❖ να κατανοήσει τη διαφορετικότητα των εποχών ακόμα και στη λογοτεχνία
- ❖ να προβληματιστεί για τα κοινωνικά, ιστορικά, πολιτικά θέματα κάθε εποχής
- ❖ να εξελιχθεί σε έναν επαρκή αναγνώστη λογοτεχνικών έργων

Προσπαθήσαμε να οργανώσουμε, λοιπόν, την προσέγγιση των κειμένων με έναν τέτοιο τρόπο, ώστε ο/η μαθητής/-τρια και να αντιληφθεί κάθε κείμενο του συγκεκριμένου βιβλίου, αλλά και να κατανοήσει γενικότερα τον τρόπο προσέγγισης οποιουδήποτε λογοτεχνικού έργου. Γι' αυτό δόθηκε η εξής μορφή στο βιβλίο:

- ❖ σύντομο βιογραφικό σημείωμα του δημιουργού
- ❖ ένταξη του έργου μέσα στο κοινωνικό-ιστορικό γίγνεσθαι της εποχής
- ❖ στοιχεία για τις λογοτεχνικές σχολές, τις αφηγηματικές τεχνικές, τα αφηγηματικά είδη
- ❖ χωρισμός ενοτήτων και πλαγιότιτλοι
- ❖ τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο δημιουργός (γλώσσα, ύφος, αφηγηματικές τεχνικές ή στιχουργική επεξεργασία εφόσον πρόκειται για ποιητικό έργο, σχήματα λόγου)
- ❖ ολοκληρωμένες απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου
- ❖ παράλληλα κείμενα
- ❖ συμπληρωματικές ερωτήσεις

Είναι ευνόητο, ασφαλώς, ότι κάθε αναγνώστης έχει τη δική του προσέγγιση στα λογοτεχνικά κείμενα και ότι δεν μπορεί να υπάρξει κανένας «μπούσουλας» στα συναισθήματα και στις σκέψεις του. Μια «ταπεινή» προσπάθεια να εκφράσουμε τις δικές μας «ανησυχίες» πάνω στο μεγάλο θέμα της κατανόησης της λογοτεχνίας είναι το παρόν πόνημα. Καλό ταξίδι στα μονοπάτια της.

Η συγγραφέας

Περιεχόμενα

Ο άνθρωπος και η φύση ♦ πόλη-ύπαιθρος	
Γεώργιος Δροσίνης ..... 13 <i>Θαλασσινά τραγούδια</i>	
Γιάννης Ρίτσος ..... 17 <i>Τζιτζίκια στήσαν το χορό</i>	
Οδυσσέας Ελύτης ..... 17 <i>Κάτω στις Μαργαρίτας το αλωνάκι</i>	
Έταλο Καλβίνο ..... 23 <i>Μανιτάρια στην πόλη</i>	
Λαογραφικά	
Λαϊκό παραμύθι ..... 31 <i>Το πιο γλυκό ψωμί</i>	
Αντώνης Μόλλας ..... 36 <i>Η πείνα του Καραγκιόζη</i>	
Δημοτικό τραγούδι ..... 41 <i>Ύπνε μου κι έπαρέ μου το</i>	
Μαρία Ιορδανίδου ..... 45 <i>Τα φαντάσματα</i>	
Κοσμάς Πολίτης ..... 49 <i>Τα τσερκένια</i>	
Άγγελος Σικελιανός ..... 57 <i>Της μάνας μου</i>	

Εμμανουήλ Ροΐδης	62
<i>Η εορτή του πατρός μου</i>	
Λάμπρος Πορφύρας	67
<i>Το στερνό παραμύθι</i>	
Λέων Τολστόϊ	71
<i>Ο παππούς και το εγγονάκι</i>	
Ζωρζ Σαρή	75
<i>Νινέτ</i>	
Τούλα Τίγκα	80
<i>Τα πράγματα στρώνουν περισσότερο</i>	

Θρησκευτική ζωή

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης	87
<i>Στην Παναγία τη Σαλονικιά</i>	
Κ.Π. Καβάφης	92
<i>Δέησις</i>	
Στράτης Μυριβήλης	97
<i>Η λιτανεία</i>	
Κάρολος Ντίκενς	102
<i>Παραμονή Χριστουγέννων</i>	
Παντελής Καλιότσος	108
<i>Πασχαλινή ιστορία</i>	

Εθνική ζωή

Κλέφτικο τραγούδι	117
<i>Ένας αϊτός περήφανος</i>	
Γιάννης Βλαχογιάννης	121
<i>Η έξοδο</i>	
Παντελής Πρεβελάκης	125
<i>Ο Κρητικός - Η Πολιτεία</i>	
Γεώργιος Θεοτοκάς	130
<i>Ανήμερα της 28ης Οκτωβρίου 1940</i>	
Δημήτρης Ψαθάς	135
<i>Οι πιτσιρίκοι</i>	
Κύπρος Χρυσάνθης	139
<i>17 του Νοέμβρη 1973 (χαράματα)</i>	

Παλιότερες μορφές ζωής

Κώστας Κρυστάλλης	145
<i>Ηλιοβασίλεμα</i>	
Νίκος Καζαντζάκης	150
<i>Η Νέα Παιδαγωγική</i>	
Νίκος Θέμελης	159
<i>Η αφήγηση του αρχιμάστορα</i>	
Ευγενία Φακίνου	164
<i>Η ζωή στη Σύμη</i>	
Ντίνος Δημόπουλος	169
<i>Ο Σαρλό και το αθάνατο νερό</i>	

Ταξιδιωτικά κείμενα

Νάνος Βαλαωρίτης	177
<i>Με πλοίο</i>	
Κώστας Ουράνης	182
<i>Το θέλγητρο της Ανδαλουσίας</i>	
Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ	186
<i>Οδοιπορικό στην Ινδία</i>	
Τζων Φώουλς	190
<i>Κοιτώντας την Αθήνα</i>	
Μιχάλης Γκανάς	194
<i>Γυάλινα Γιάννινα</i>	

Η αποδημία ♦ ο καημός της ξενιτιάς ♦ ο ελληνισμός έξω από τα σύνορα ♦ τα Μικρασιάτικα ♦ οι πρόσφυγες

Ιωάννης Βηλαράς	201
<i>Πουλάκι</i>	
Γιώργος Θεοτοκάς	204
<i>Ο Δημοτικός Κήπος του Ταξιμού</i>	
Διδώ Σωτηρίου	207
<i>Ταξίδι χωρίς επιστροφή</i>	
Θανάσης Βαλτινός	211
<i>Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται</i>	
Μαρούλα Κλιάφα	214
<i>Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς</i>	

Αθλητισμός

Κωστής Παλαμάς	219
<i>Ο Ολυμπιακός ύμνος</i>	
Πέτρος Χάρης	224
<i>Δρόμος 100 μέτρων</i>	
Αγγελική Βαρελά	228
<i>Η νίκη του Σπύρου Λούη</i>	

Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας ♦ οι φιλικοί δεσμοί

♦ η αγάπη

Ειρήνη Μάρρα	237
<i>Τα κόκκινα λουστρίνια</i>	
Δημοτικό	242
<i>Κόρη που λάμπει</i>	
Λίτσα Ψαραύτη	245
<i>Ο Κωνσταντής</i>	
Πάννης Ρίτσος	249
<i>Πρωινό άστρο</i>	
Αργύρης Εφταλιώτης	253
<i>Αγάπης λόγια</i>	
Οδυσσέας Ελύτης	257
<i>Όλα τα πήρε το καλοκαίρι</i>	
Όσκαρ Ουάιλντ	260
<i>Ο πιστός φίλος</i>	
Μιμικά Κρανάκη	265
<i>Ένα τόπι χρωματιστό</i>	

Η βιοπάλη ♦ το αγωνιστικό πνεύμα του ανθρώπου

Λαϊκό παραμύθι	273
<i>Ο φτωχός και τα γρόσια</i>	
Τέλλος Άγρας	276
<i>Το ξανθό παιδί</i>	
Νικηφόρος Βρεττάκος	276
<i>Το παιδί με τα σπέρτα</i>	
Άντον Τσέχωφ	281
<i>Βάνκας</i>	

Μαρία Πυλιώτου	286
<i>Λεώνη</i>	

Προβλήματα της σύγχρονης ζωής

Αντώνης Σαμαράκης	293
<i>Γραφείον ιδεών</i>	
Λουίς Σεπούλβεδα	297
<i>Το μαύρο κύμα</i>	
Κρίτωνα Αθανασούλης	301
<i>Παράπονο σκύλου</i>	
Ελένη Σαραντίτη	305
<i>Όπως τα βλέπει κανείς...</i>	

Οι φίλοι μας τα ζώα

Ανδρέας Καρκαβίτσας	313
<i>Το μήμα της μάνας</i>	
Γρηγόριος Ξενόπουλος	318
<i>Η γάτα του παπά</i>	
Ηλίας Βενέζης	322
<i>Η Δάφνη</i>	
Λιλή Ζωγράφου	327
<i>Στρίγκλα και καλλονή</i>	
Γιώργος Σκαμπαρδώνης	332
<i>Η Βαγγελιώ- δεν είσαι- εντάξει</i>	
Τζακ Λόντον	336
<i>Ο αδάμαστος</i>	

Γενικά Κριτήρια Αξιολόγησης	341
-----------------------------------	-----

Βιβλιογραφία	343
--------------------	-----

Γεώργιος Δροσίνης

Θαλασσινά τραγούδια

Ο ποιητής

Ο Γεώργιος Δροσίνης (1859-1951), φίλος και συνοδοιπόρος του Παλαμά, θα αφιερώσει όλη τη μακριά ζωή του στην ποίηση. Η πρώτη του συλλογή, «Ιστοί αράχνης», δημοσιεύονται το 1880 και δε μοιάζουν να είναι κάτι διαφορετικό από ό,τι κυκλοφορεί στην ελληνική ποίηση· ωστόσο η συλλογή «Ειδύλλια» (1884) αποτελούν σημαντικό σταθμό. Αυτή η συλλογή, όπως τονίζει ο Παλαμάς, είναι η συλλογή που έκανε φανερή για πρώτη φορά την επίδραση του λαογραφικού κινήματος. Οι ποιητικές του συλλογές διαδέχονται η μία την άλλη. Τα έργα του διακρίνονται από την ανθρωπινή αξιοπρέπεια, τη χάρη, την κομψότητα στη μορφή και πολλά από αυτά έχουν ειδυλλιακό χαρακτήρα.

Έργα του: *Ποιητικές συλλογές*: «Ιστοί αράχνης»(1880), «Ειδύλλια» (1884), «Φωτερά σκοτάδια» (1915), «Κλειστά βλέφαρα» (1918). *Μυθιστορήματα*: «Αμαρυλλίς» (1886), «Έρση» (1922). *Διήγημα*: «Το βοτάνι της αγάπης» (1901). *Τα απομνημονεύματά του*: «Σκόρπια φύλλα της ζωής μου».

Το έργο

Το λυρικό ποίημα *Θαλασσινά τραγούδια* ανήκει στη συλλογή «Ειδύλλια», μια ποιητική συλλογή που άσκησε μεγάλη επίδραση στην ποίηση της εποχής. Πρόκειται για έναν ύμνο της ελληνικής φύσης, του αγροτικού και νησιωτικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα στο ποίημα αυτό, με απλότητα, αισιοδοξία και τρυφερότητα παρουσιάζεται η ομορφιά του ελληνικού τοπίου.

Δομή του έργου-πλαγιότιτλοι

Το κείμενο χωρίζεται σε τόσες ενότητες όσες και οι στροφές του:

1η ενότητα

(1η στροφή) Η ελληνική θάλασσα.

2η ενότητα

(2η στροφή) Το παιχνίδι του δελφινιού.

3η ενότητα

(3η στροφή) Τα παιχνίδια των γλάρων.

4η ενότητα

(4η στροφή) Τα караβάκια. Ο συσχετισμός του θαλασσινού με το στεριανό τοπίο.

Ανάλυση του περιεχομένου

1η ενότητα: Στην πρώτη ενότητα δίνονται τα χαρακτηριστικά της ελληνικής θάλασσας: ήρεμη, ήσυχη, δροσερή, ειδυλλιακή, γαλανή, ασημένια. Σε μια τέτοια θάλασσα δεν μπορεί παρά να βρίσκονται, να παίζουν και να ερωτεύονται «χρυσοφτέρωτα» ψαράκια.

2η ενότητα: Εδώ αναφέρονται τα παιχνίδια που κάνει το δελφίνι με ένα καράβι. Το δελφίνι προσπαθεί να παραβγεί στο τρέξιμο το καράβι, παίζει με τους αφρούς της θάλασσας, καμαρώνει και σαν άλογο καταφέρνει να πετύχει το στόχο του, που είναι να προσπεράσει το καράβι. Στην ενότητα αυτή έχουμε την παρομοίωση του δελφινιού με άλογο· με αυτόν τον τρόπο ο ποιητής ενώνει το θαλάσσιο κόσμο με τον κόσμο της στεριάς.

3η ενότητα: Στους στίχους αυτής της στροφής παρουσιάζονται οι γλάροι· λευκοί σα χιόνι, ψάχνουν για τροφή κανένα ψάρι, παίζουν με τα κατάρτια των διερχόμενων караβιών, βουτούν στο πέλαγος σφυρίζοντας χαρούμενοι.

4η ενότητα: Στην τελευταία ενότητα μια τολμηρή παρομοίωση, και εικόνα συγχρόνως, συσχετίζει τον κόσμο της θάλασσας με τον κόσμο της στεριάς. Τα караβάκια που αρμενίζουν στη θάλασσα παρομοιάζονται με τα προβατάκια που βόσκουν στους κάμπους. Ο θαλάσσιος χώρος ταυτίζεται εικαστικά με τον ορεινό, κτηνοτροφικό χώρο της στεριάς.

Εκφραστικά μέσα

Γλώσσα

Η γλώσσα είναι δημοτική, με πλούσιο λεξιλόγιο, επίθετα που δίνουν ιδιότητες στα ουσιαστικά που προσδιορίζουν (ατίμητα, χαρωπά, τρελό, ακοίμητα, ακούραστοι), επίθετα που δηλώνουν χρώμα (γαλανά, ασημένια, άσπρα), σύνθετα επίθετα (χρυσοφτέρωτα, γοργόπτερο, χιονοπλασμένοι). Επιπλέον υπάρχουν υποκοριστικά που προσδίδουν τρυφερότητα στο λόγο (ψαράκια, караβάκια, προβατάκια). Η χρήση των παθητικών ρηματικών τύπων προσδίδει και αυτή γλωσσική ποικιλία και πλούτο (δροσίζεται, καμαρώνεται, ζώνεται, καθρεφτίζεται).

Ύφος

Το ύφος είναι γλαφυρό (πλούσια γλώσσα, σύνθετες λέξεις, επίθετα), λυρικό (έντονα συναισθήματα, ειδυλλιακός χαρακτήρας), ζωντανό και παραστατικό (χρήση πολλών εικόνων).

Στιχουργική επεξεργασία

Το ποίημα διαρθρώνεται σε τέσσερις οχτάστιχες στροφές. Είναι γραμμένο σε **ιαμβικούς επτασύλλαβους** και **οχτασύλλαβους** στίχους και η ομοιοκαταληξία είναι **πλεκτή**: αβαβγδγδ.

Σχήματα λόγου

- ◆ **Παρομοιώσεις:** «σα να καμαρώνεται της θάλασσας το άτι», «σαν άσπρα προβατάκια», «και λες πως παίζουν».
- ◆ **Μεταφορές:** «η θάλασσα δροσίζεται», «γλυκά φυσά ο μπάτης», ο ήλιος καθρεφτίζεται», «ψαράκια χρυσοφτέρωτα», «τρελό δελφίνι», «χιονοπλασμένοι γλάροι» κτλ.
- ◆ **Προσωποποιήσεις:** «μας γυρνά την πλάτη», «με χαρά σφυρίζοντας».
- ◆ **Εικόνες:** Όλο το ποίημα αποτελείται από εικόνες –εικαστικούς πίνακες θα λέγαμε, με έντονα χρώματα και φυσιολατρικό περιεχόμενο. Μια απέραντη αγάπη για τη φύση της πατρίδας μας αποπνέει το ποίημα αυτό.
  - **Οπτικές εικόνες:** Η γαλανή θάλασσα όπου καθρεφτίζεται ο ήλιος και τα ψαράκια κολυμπούν και ερωτεύονται. Το δελφίνι που παίζει με το καράβι προσπαθώντας να το ξεπεράσει. Τα άσπρα προβατάκια που βόσκουν στους κάμπους.
  - **Ακουστική εικόνα:** Οι γλάροι που σφυρίζοντας βουτούνε στο πέλαγος.

απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

1. Σε κάθε στροφή κυριαρχεί μια μορφή του θαλασσινού κόσμου. Βρείτε ποια είναι αυτή σε κάθε περίπτωση και περιγράψτε τη συμπεριφορά της.

Στην πρώτη στροφή κυριαρχούν οι μορφές των χρυσοφτέρωτων ψαριών που ερωτεύονται και κολυμπούν μέσα στην ασημένια και γαλανή θάλασσα.

Στη δεύτερη στροφή το τρελό γοργόφτερο δελφίνι που παίζει με το καράβι. Στην τρίτη οι χιονόπλαστοι γλάροι, που ψάχνουν για τροφή, πετούν ακούραστοι και βουτούν σφυρίζοντας στο πέλαγος. Στην τελευταία τα καραβάκια που αρμενίζουν στη θάλασσα. Εμφανίζεται, με άλλα λόγια, όλος ο κόσμος της θάλασσας: ψάρια, δελφίνια, πουλιά, ναυτικοί, βαρκάρηδες.

2. Στην τελευταία στροφή συμπλέκονται δύο διαφορετικοί κόσμοι. Εντοπίστε τους και περιγράψτε τον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής συσχετίζει αυτούς τους δύο κόσμους.

Η σύζευξη των δύο κόσμων διακρίνεται στην εικόνα της τελευταίας στροφής, όπου ο θαλάσσιος χώρος ταυτίζεται εικαστικά με το χώρο της στεριάς –ορεινός και κτη-

νοτροφικός (βόσκουν, βοσκή), χάρη στην παρομοίωση των караβιών με προβατάκια.

3. Τα εκφραστικά μέσα που κυριαρχούν στο ποίημα είναι τα επίθετα, τα υποκοριστικά, οι μεταφορές. Βρείτε μερικά από αυτά. Συζητήστε επίσης τη στιχοιουργική και την ομοιοκαταληξία του.

- ◆ Επίθετα: γαλανά νερά, χρυσοφτέρωτα ψαράκια, ασημένα κύματα, τρελό δελφίνι, χιονοπλασμένοι γλάροι, ατίμητα φτερούγια, ακοίμητα μάτια, άσπρα προβατάκια, χαρωπά πηδήματα.
- ◆ Υποκοριστικά: ψαράκια, караβάκια, προβατάκια.
- ◆ Μεταφορές: «η θάλασσα δροσίζεται», «ο ήλιος καθρεπτίζεται», «με χαρά σφυρίζοντας».
- ◆ Το ποίημα διαρθρώνεται σε τέσσερις οχτάστιχες στροφές. Είναι γραμμένο σε ιαμβικούς επτασύλλαβους και οχτασύλλαβους στίχους και η ομοιοκαταληξία είναι πλεκτή: αβαβγδγδ.

► Συμπληρωματικές ερωτήσεις

1. Σε ποια σημεία του κειμένου διακρίνεται η φυσιολατρία του ποιητή; Ποια συναισθήματα προκαλούνται στον ποιητή και στους αναγνώστες;
2. Αν θέλατε να ζωγραφίσετε κάποιες εικόνες από το ποίημα, τι χρώματα θα χρησιμοποιούσατε; Γιατί;

Διαδικτυακός τόπος

www.alpha123.gr/page/default.asp?la=1&id=5166&pl=5177&pk=1&ap=5176

